

Utfärdat 2025-05-17

Ärendenummer GSF-2025-01023

Handläggare

Jonas Österberg

E-post jonas.osterberg@grundskola.goteborg.se

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Kunskap för alla - nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)

Sammanfattning

Läroplansutredningen tillsattes den 14 december 2023 och överlämnade sitt betänkande den 26 februari 2025. Uppdraget till utredningen har varit att föreslå ändringar i läroplanerna för de obligatoriska skolornerna och fritidshemmet i syfte att skapa bättre förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Detta ska uppnås genom en tydlig kunskapsinriktning med fokus på grundläggande kunskaper och färdigheter samt bättre anpassning efter elevers kognitiva utveckling och skilda förutsättningar. I utredningens betänkande har ett antal förslag lagts för att åstadkomma förändringar i denna riktning.

Grundskoleförvaltningen har genom en arbetsgrupp bestående av personer med bred kompetens från grundskoleförvaltningen, förskoleförvaltningen och Center för skolutveckling analyserat och granskat de förslag som lagts. Förvaltningen ser flera positiva inslag i förslaget till ny läroplan, som en tydligare struktur, ökad betoning på lärarens ansvar och bättre koppling mellan mål, innehåll och undervisning. Samtidigt uttrycks oro för att problembilden är förenklad, att läroplanen blir för detaljstyrd och att tyngdpunkten på kognitionsvetenskap riskerar att tränga undan andra viktiga perspektiv på lärande. Det finns en risk att lärarnas professionella handlingsutrymme minskar och att undervisningen blir mindre flexibel och mindre anpassad till elevernas olika behov.

Göteborgs Stads yttrande

Övergripande synpunkter

Utredningen bygger på antagandet att en ny läroplan kan lösa de problem som beskrivs i betänkandets inledning. Det innebär en stor tilltro till styrning som något rationellt och värdefritt. Precis som tidigare läroplaner, kursplaner och betygskriterier kommer även en ny läroplan att tolkas och tillämpas på landets skolor. Sådana variationer har tidigare lett till tolkningar som inte alltid varit i linje med intentionerna, vilket delvis bidragit till de problem som nu lyfts. Det har i sin tur till viss del skapat de problem som beskrivits i betänkandet.

I betänkandet beskrivs problemen såsom att det exempelvis skulle råda en allmän uppfattning att kunskap inte går att förmedla, att lärare ska vara handledare, att eleverna ska söka sin egen kunskap, och att undervisningen utgår från elevers önskemål. Grundskoleförvaltningen vill i detta sammanhang hävda att bilden av svensk skola är komplex och inte entydig. Den problembild som beskrivs i utredningen finns på vissa skolor men är långt ifrån allmängiltig. Skolornas förutsättningar, undervisningskvalitet och resultat skiljer sig åt. Problembeskrivningen framstår därför som förenklad och nyansfattig och är enligt förvaltningen inte överensstämmande med grundskolan i Göteborg.

Vidare används i betänkandet centrala begrepp som inte definieras tillräckligt tydligt, vilket försvårar förståelsen av förslagen. Exempel på sådana begrepp är vetenskapligt förankrad kunskap, läsning, kritiskt förhållningssätt och grundläggande ämneskunskaper.

Grundskolenämnden i Göteborgs Stads yttrande över utredningens olika förslag och bedömningar följer nedan i form av kommentarer under respektive rubrik i betänkandet.

3.2 Helheten i styrningen via läroplanerna

Ambitionen att utforma en samlad läroplan för de olika skolformerna och fritidshemmet riskerar att göra uppdraget otydligt. Det behöver framgå hur undervisningen ska anpassas till elevers olika ålder. Erfarenheter från Norges läroplan LK06 visar vikten av att undervisningen för de yngsta eleverna behöver synliggöras explicit i läroplansuppdraget.

Tolkningen av begreppet "vetenskaplig grund" får inte bli för snäv eller normerande. Skolan har ett brett uppdrag och ska möta elevers många olika förutsättningar och behov. Viktiga frågor är: Vilken forskning inkluderas? Är det endast storskaliga effektstudier? Vem bestämmer vad som ska räknas som beprövad erfarenhet?

Utredningens starka fokus på kognitionsvetenskap väcker funderingar. Förvaltningen betonar vikten av kunskaper om kognitionsvetenskap. Lärande är ett mångfacetterat fenomen och olika teorier belyser olika aspekter av lärande som tillsammans skapar helhetsförståelse. Det finns en risk att ett ensidigt fokus på kognitionsvetenskap leder till ett alltför snävt perspektiv i undervisningen. Skolans vetenskapliga grund behöver vila på flera forskningsområden för att vara stabilt över tid och inte påverkas av skiftande ideologiska prioriteringar.

När det gäller riktlinjer för undervisningens genomförande är förvaltningen generellt kritisk. Det finns svårigheter med att "undervisa på recept". Lärares professionella autonomi och identitet är central i relation till en mer detaljerad styrning. Forskning förbättrar inte undervisningens kvalitet i sig, men i händerna på välutbildade lärare, i kombination med analys, professionell erfarenhet och omdöme, kan den skapa grund för utveckling. Om riktlinjer och undervisningsstrategier blir för detaljerade eller normativa, riskerar undervisningen att bli manualstyrd i stället för anpassad till elevernas behov och

kontext. Det är särskilt problematiskt om den vetenskapliga grunden framställs som färdig snarare än utvecklingsbar.

Alltför styrande riktlinjer kan begränsa lärarens autonomi och möjligheter att planera, utföra och utvärdera undervisning som relateras till den aktuella elevgruppen. Risker är att undervisningen blir teknisk och schematisk snarare än främjande för kritiskt tänkande och socialt förankrad kunskap. Införandet av riktlinjer i läroplanens inledande delar och undervisningsstrategier i kursplanerna riskerar enligt förvaltningen att leda till otydlighet och begreppsförvirring. Intentionen är god, men begreppen kan uppfattas som överlappande eller synonyma, vilket kan skapa tolkningsproblem, onödigt byråkrati och dubbelarbete för lärare.

Förvaltningen vill också påtala att ett ensidigt fokus på grundläggande kunskaper riskerar att begränsa elevernas möjlighet att utvecklas så långt som möjligt, vilket är viktigt både utifrån personliga såväl som samhälleliga aspekter.

Särskild hänsyn bör tas till Riksrevisionens kritik från 2019, där det framkom att Skolverket inte utvecklat tillräckligt anpassat stödmaterial för undervisning i anpassad grundskola. Den nya läroplanen bör säkerställa att Skolverket beaktar denna skolforms specifika behov vid framtagande och utveckling av nytt stödmaterial.

Grundskoleförvaltningen avstyrker de delar i förslaget som anknyter till de kommentarer som lämnats ovan.

3.3 Förslag om att regeringen ska besluta om kursplanerna i sin helhet för de obligatoriska skolformerna

Grundskoleförvaltningen anser att det är positivt att regeringen ska fatta beslut om kursplanerna i sin helhet. Det skapar större tydlighet i ansvar och ger förutsättningar för bättre helhetssyn i styrningen. Det kan också bidra till en bättre koppling mellan innehåll i kursplaner, bedömningskriterier och undervisningstid. Samtidigt finns det risker med en så centraliserad styrning. Beslutsprocesser är ofta långsamma och mindre flexibla när nya behov uppstår i skolan. För att kursplaner ska fungera över tid behöver det också finnas en struktur för att materialet ska vara hållbart och hanterbart, till exempel en nära samverkan med professionen och forskare när det gäller undervisningsstrategier, kommentarer och förslag på god undervisning.

Grundskoleförvaltningen vill i detta sammanhang påtala risken för en alltför politisk styrning av skolan där politiska ideologier blir mer centrala än en forskningsgrundad kunskap tillsammans med skolans beprövade erfarenhet. Med andra ord det behövs en balans där den politiska styrningen inte bör bli för stark. Eftersom skolor idag har väldigt olika förutsättningar ser förvaltningen det som viktigt att lyfta fram lärares professionella kunskap att kunna anpassa undervisning till elevers behov och förståelse av ett ämnesinnehåll.

Sammantaget tillstyrker Grundskolenämnden i Göteborgs Stad förslaget.

4.2 Förslag för att minska kraven på individualisering och anpassning samt stärka lärarnas roll

Att läraren ska bestämma undervisningen är en självklar del av professionen. Det ska dock vägas mot elevers rätt till inflytande - en del av skolans demokratiska uppdrag. Elever behöver ges möjlighet att

praktisera delaktighet och inflytande i vardagen. Yrkesskickliga lärare kan möjliggöra detta, samtidigt som de visar med sitt tydliga ledarskap vem som leder undervisningen och bestämmer i klassrummet. Enligt skollagen har legitimerade lärare ansvar för den undervisning de bedriver. Hur elevers inflytande konkretiseras måste få variera, bland annat beroende på barnens och elevernas ålder, och bör därför hanteras lokalt. Det finns ingen motsättning mellanelevs rätt till inflytande och lärares ansvar för undervisningen.

Förslaget att omformulera syftesparagrafen i skollagen (1 kap. 4 §) så att det framgår att utbildningen ska "förmedla och förankra" kunskaper och värden bör problematiseras. Grundskoleförvaltningen anser att grundläggande värden inte enbart kan förmedlas och förankras. En sådan instrumentell hållning till värdegrundsarbetet riskerar att bli begränsande. Elevers tillägnande av värden förutsätter en skolmiljö präglad av respekt, öppenhet och delaktighet.

Att undervisning tydligare definieras som lärarledd och gruppbaserad kan bidra till att förebygga behov av särskilt stöd. Förslaget att ersätta extra anpassningar med stödundervisning och särskilt stöd kan också bidra till mer träffsäkra stödinsatser. Samtidigt anser förvaltningen att det finns flera risker. Förslagen får inte försvaga det förebyggande och inkluderande arbetet i klassrummet, såsom att utgå från elevernas bakgrunder, språk och erfarenheter. Ansvarsfördelningen mellan klasslärare och stödfunktioner får inte bli otydlig, och stödet bör inte dras bort från ordinarie undervisning under längre tid (trots att förslaget säger "flexibelt och tidsbegränsat" s. 216), eller att tillgången till stöd blir ojämlig beroende på skolans resurser.

Förslaget förutsätter att resurser för stödundervisning finns tillgängliga i hela landet vilket inte är självklart. Elevers behov och upplevelser måste fortsatt ges utrymme, så att elevperspektivet inte försvagas. Det är också en förutsättning för att leva upp till utredningens egen ambition - att alla barn och elever ska ges ledning och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. För att detta ska vara möjligt är det troligt att en lärare även i fortsättningen delvis organiserar arbetet med individuellt stöd inom klassrummets ram. Förvaltningens ställningstaganden om särskilt finns vidareutvecklade i förvaltningen yttrande över utredningen Förbättrat stöd i skolan.

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget med de tillägg som redovisats ovan. Förvaltningen vill särskilt påtala betydelsen av att anpassningar av elevernas olika behov ryms inom begreppet "ledning och stimulans" och lärarens undervisningsrepertoar.

4.3 Förslag och bedömningar om inledande delar i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna

Grundskoleförvaltningen anser att det föreslagna innehållet och den nya strukturen innebär flera förbättringar, såsom en tydligare uppbyggnad, bättre balans mellan olika områden och minskad upprepning eller överlappning mellan texterna. Det kan göra läroplanen mer användbar för dem som arbetar i skolan. Det är också positivt att lärarens ansvar och betydelsen av undervisning lyfts fram tydligare.

Samtidigt ser förvaltningen risker med den kunskapssyn som föreslås. Den fasta kunskapsinriktning som presenteras ger en alltför statisk bild av kunskap, särskilt i ämnen där tolkning, reflektion och perspektivskifte är centrala delar av lärandet. Synen på att skolan ska prioritera förmedling av färdiga kunskaper riskerar att begränsa elevernas möjligheter att pröva tankar, samtala och utveckla förståelse tillsammans med andra. Detta ges en undanskymd position till förmån för förmedling av fastställda kunskaper, särskilt i de yngre åren. Även om utredningen försöker förtydliga begrepp som

“beständiga” och “vetenskapligt förankrade” kunskaper, framstår det som oklart hur dessa ska tolkas. Det är också otydligt hur motsatsförhållandet mellan kunskap som beständigt och samtidigt ständigt utvecklande, ska hanteras i praktiken. För att stärka skolans bildningsuppdrag behöver läroplanen ge utrymme för både faktakunskaper och ett undersökande, reflekterande arbetssätt (utifrån faktakunskaper). Annars förefaller det inte ligga särskilt väl i linje med ett vetenskapligt förhållningssätt till kunskap.

Förvaltningen anser även att begreppen “kritiskt förhållningssätt” och “grundläggande ämneskunskaper” är otillräckligt definierade. I sin nuvarande form ger texten intryck av att faktakunskaper i sig skulle räcka för att utveckla ett kritiskt förhållningssätt, vilket är missvisande. För att kunna förhålla sig kritisk till texter krävs en väl utvecklad läsförmåga - det vill säga förmågan att avkoda, förstå, tolka och funktionellt använda olika typer av texter. Det bör tydligt framgå i läroplanen att kritiska förmågor utvecklas i nära samspel med läs- och skrivutvecklingen. En kvalificerad läs- och skrivförmåga - i såväl tryckta som digitala format - är en förutsättning för att kunna granska, värdera och ta ställning till information. Därför bör läsundervisning som omfattar dagens breda textlandskap integreras med undervisningen i källkritik och kritiskt tänkande.

Sammantaget tillstyrker Grundskolenämnden i Göteborgs Stad förslaget och bedömningen men vill samtidigt bilägga ovanstående kommentarer.

5.2 Förslag om principer och riktlinjer för nya kursplaner för de obligatoriska skolformerna

Att anpassa undervisningen efter elevers kognitiva utveckling riskerar leda till låga förväntningar, vilket kan hindra elever från att nå sin fulla potential. Detta är särskilt problematiskt i anpassad grundskola, där en alltför stark betoning på nuvarande utvecklingsnivå kan begränsa lärandet. En oreflekterad tillämpning av "kognitiv mognad" kan medföra att elever som behöver mer utmaning inte får det. Det kan också stå i konflikt med skollagens uppdrag om att varje elev ska utvecklas "så långt som möjligt".

I anpassad grundskola varierar elevernas förutsättningar för lärande i hög grad. Många elever är i behov av ett långsammare inlärningstempo, upprepning, konkretisering samt tydligt visuellt och kommunikativt stöd. Samtidigt ställer kursplanerna krav på en tydlig, ämnesförankrad progression mellan stadier och i vissa fall årskurser. Undervisningen måste därför utformas med hänsyn till att elevernas lärande sällan följer en rak linje, utan ofta sker stegvis, med återkommande behov av repetition och förstärkning. Grundskoleförvaltningen vill i detta sammanhang påtala att kunskap inte entydigt kan ses som objektiv, fullt mätbar eller som en linjär process.

Det är positivt att betänkandet lyfter behovet av en balans mellan statlig styrning och lärares professionalism (s. 283). Ökad detaljstyrning riskerar annars att urholka det professionella omdöme som krävs för att möta elevers olika behov. Vad gäller ämnesspecifika kunskaper finns en risk att bildningsperspektivet går förlorat om innehåll som i flertal ämnen inte kan integreras tematiskt. Det kan leda till en “snuttifierad” undervisning där innehållet betas av, snarare än bearbetas, och att pendeln slår över i detaljstyrning.

Grundskoleförvaltningen anser att tydligare struktur i syftesformuleringen kan stärka planeringen och öka likvärdigheten, men är att syftena reduceras till checklistor snarare än pedagogiska riktlinjer. En tydligare koppling mellan syfte, centralt innehåll och kunskapskrav kan ge bättre stöd för en mer sammanhängande undervisning, men kräver noggrann utformning för att inte leda till förenklingar

som hämmar djup och variation i lärandet. Ett förtydligande av det centrala innehållets funktion kan skapa tydligare ramar och minska godtycklighet, men utmaningen är att samtidigt behålla ämnesmässig bredd och undvika att innehållet tolkas som en komplett lista. Revideringen av kunskapskraven kan bidra till ökad rättssäkerhet, mer åldersadekvata formuleringar och bättre stöd för kunskapsutveckling. Samtidigt kräver ny terminologi och nivåstruktur varsam hantering för att undvika nya tolkningsproblem. Den föreslagna strukturen för betygsssteg kan öka transparensen och förståelsen för betygsnivåerna, men riskerar också att minska fokus på helhetsbedömning. Den nya ämnesstrukturen i anpassad grundskola syftar till att bättre spegla elevgruppens behov och möjliggöra mer ändamålsenlig undervisning.

Grundskoleförvaltningen anser att förslagen om ämnesspecifika instruktioner, utprovning i samverkan och bredare involvering av olika aktörer är positiva. De kan bidra till större förankring och relevans. Det nya begreppet "förhållningssätt" skapar dessutom möjligheter att utveckla ett reflekterande och kritiskt tänkande

Sammantaget tillstyrker Grundskolenämnden i Göteborgs Stad förslaget.

5.3 Förslag om ändringar i skollagen och skolförordningen när det gäller betygssättning

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget. Detta ställningstagande ligger i linje med förvaltningens hållning i sitt yttrande över betänkandet om ett reviderat betygssystem.

5.4 Förslag om en ny struktur för kursplanerna för de obligatoriska skolformerna

Grundskoleförvaltningen ser flera möjligheter i förslaget i jämförelse med hur det ser idag. En tydligare riktning för undervisningens syfte kan stärka ämnets egenart och knyta an till bildningstraditionen. Det minskar även behovet för läraren att tolka otydliga syftesformuleringar som direkta instruktioner. Ämnets mening kan i högre grad relateras till elevernas intressen och aktuella samhällsfrågor. Risken är dock att syftet i praktiken marginaliseras och endast blir symbolisk och att ämnets inre sammanhang inte blir framträdande.

Ett helhetsgrepp om skolans uppdrag kan även underlätta ämnesövergripande och tvärvetenskaplig undervisning där skolans mål fungerar som broar mellan ämne. Förvaltningen ser också en större närhet mellan läroplan och klassrum. Att slå samman mål och innehåll och uttrycka dem mer konkret kan göra kursplanerna mer användbara i undervisningen. Det kan underlätta lärarens didaktiska val, tydliggöra vad som är centralt och när det bör introduceras. Det kan även stärka stödet till elever i behov av stöd genom en tydligare progression. Samtidigt finns en risk att lärare blir alltför styrda av innehållet, vilket kan minska lyhördheten för klassrummets dynamik och leda till ett ökat fokus på att hinna med "allt stoff" snarare än på förståelse och elevinflytande.

Undervisningsstrategier som stöd för elevers progression kan bidra till en tydligare utvecklingslinje inom och mellan stadier, baserad på kognitiva utvecklingssteg. Men det finns risk att yrkesutövningen standardiseras, att strategier tolkas som obligatoriska metoder, eller att lärare känner sig ifrågasatta om deras egna erfarenheter inte överensstämmer med dessa strategier. I ämnen med svagare forskningsstöd finns dessutom risk att strategier bygger på trender snarare än vetenskaplig grund.

När det gäller det konkreta kursplaneförslaget för ämnet svenska anser grundskoleförvaltningen att det kan stärka elevernas basfärdigheter genom en systematisk och forskningsförankrad läs- och skrivundervisning med tydlig progression. Balansen mellan skönlitteratur, sakprosa och textsamtal främjar såväl litterär bildning som språkutveckling. Ämnet knyts också till identitetsutveckling och demokratiska värden. Samtidigt riskerar betoningen på färdighetsträning att tränga undan kreativt skrivande och kan bli svår att anpassa till elever med andra språkliga bakgrunder.

Grundskoleförvaltningen ser en påtaglig brist i att digital läsning inte nämns i kursplaneförslaget för svenska. Detta är särskilt anmärkningsvärt eftersom undervisningen syftar till att förbereda eleverna för ett demokratiskt samhälle. Digital läsning skiljer sig från analog och kräver särskilda förmågor såsom att tolka hyperlänkar och multimodala uttryck, samt utveckla strategier för översikts- och djupläsning i stora, dynamiska informationsmängder. Dessa kompetenser är avgörande för att navigera i dagens digitala informationsflöde och utöva effektiv källkritik. Förmågorna kan inte tränas utanför digitala miljöer eftersom de endast existerar där. Att inte ge elever förutsättningar att utveckla digital läsförmåga riskerar att göra svenskämnet mindre relevant för ungas möjligheter att vara aktivt deltagande i dagens samhälle. Det förstärker dessutom en föråldrad syn på text, där tryckt text ses som mer legitim än digital, trots att digital kommunikation dominerar. Om svenskämnet ska förbli relevant anser förvaltningen att digital läsning bör ses som en grundläggande del av läsförmågan och lyftas fram tydligt i mål, innehåll och undervisningsstrategier.

Grundskoleförvaltningen vill i detta sammanhang också lyfta fram att digital läsning kan ge elever möjlighet att ta till sig texter på egna villkor. Digitala format kan anpassas och mer konkreta och meningsfulla för elever som har svårt att förstå abstrakta texter, exempelvis elever med intellektuell funktionsnedsättning. Genom visuella stöd, interaktiva funktioner och anpassat innehåll kan digitala texter bidra till ökad tillgänglighet. Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har alla elever rätt till tillgänglig information och kommunikation - något digitala verktyg i hög grad kan möjliggöra.

Vidare vill förvaltningen lyfta att det är bra att undervisning utifrån progression ska anpassas till de ramar som ges av timplanen. Ett ämnesspecifikt språk med vedertagna termer kan stödja lärares professionalism och utveckla ett gemensamt ämnesspecifikt språk och att begreppet kunskap ska tydligt definieras. Utredningen pekar på behovet av professionell utveckling för att implementera vetenskapligt grundade undervisningsstrategier. Denna professionella utveckling behöver bland annat omfatta förskolepedagogiska kunskaper och färdigheter. Det är enligt förvaltningen av betydelse för att kunna skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevers övergång från förskolan och under de tidiga skolåren.

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget i sin helhet men ställer sig kritiskt till att den digitala läsningen inte finns med i exemplet på kursplan i ämnet svenska.

6.2 Förslag för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena

Förslaget synliggör både potentiella möjligheter och utmaningar för undervisningen i de praktisk-estetiska ämnena när det gäller att möta elever med intellektuell funktionsnedsättnings behov och förutsättningar. Begreppet estetiska lärprocesser bygger på att skapande inte enbart är en praktisk aktivitet, utan även en kognitiv och emotionell process. Det kan förvisso finnas anledning att plocka bort vissa teoretiska inslag (varierar beroende på vilket ämne), men man bör vara uppmärksam på att

de praktisk-estetiska ämnena inte blir till rent görande. När reflektion nedtonas riskerar undervisningen att reduceras till enbart teknikinläring.

Forskning visar att de estetiska ämnena har en central roll i att stärka elevernas kommunikationsförmåga, vilket är en förutsättning för lärande. Detta är särskilt viktigt för elever med språk- och kommunikationssvårigheter, såsom ex. de med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Genom att arbeta med praktiskt-estetiska ämnen får elever möjlighet att utveckla sina kommunikativa färdigheter på alternativa sätt, vilket inte bara gynnar deras förmåga att uttrycka sig utan också deras kognitiva och sociala lärande. En möjlig styrka i förslaget är därmed att den tydliga betoningen på praktisk inriktning kan skapa mer tillgängliga lärsituationer, främja elevernas självkänsla och bidra till ökad motivation i undervisningen.

Grundskoleförvaltningen har ovan påtalat en problematik med alltför detaljstyrande kursplaner. I utredningens förslag avseende de praktiskt-estetiska ämnena finns det tecken på detta. I förslaget står ”I undervisningens mål och innehåll ska det också anges vilka tekniker, verktyg, material och handlingar eleverna ska öva på så att deras kunskaper och färdigheter befasts på djupet.”

Grundskoleförvaltningen delar utredningens bedömning att de praktiskt-estetiska ämnena har ett eget värde som bidrar till elevernas bildning. Förvaltningen vill betona att ämnena är en kombination av manuellt och intellektuellt arbete och att det är viktigt att denna balans upprätthålls. I det sammanhanget behöver även reflekterande aspekter finnas med i ämnena så att praktiska färdigheter knyts ihop med tolkning och reflektion. Estetiska ämnen är det således inte bara olika tekniker som ska läras ut.

Sammantaget tillstyrker Grundskolenämnden i Göteborgs Stad förslaget i sin helhet.

7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Grundskoleförvaltningen anser att förtydliganden i läroplanen kring läsning i stort är välkomna. Särskilt viktiga är betoningen på läs- och skrivförmågan som ett mål i sig, på samspelet mellan läs- och skrivinläring samt ambitionen att tydliggöra vad den tidiga läs- och skrivinläringen konkret innebär. Att även andra ämnen, såsom natur- och samhällsorienterande, ges ansvar för elevernas läsutveckling är av stor betydelse.

Samtidigt vill förvaltningen uppmärksamma att begreppet ”läsning” i förslaget saknar en tydlig definition. Även om skrivningarna antyder fokus på skriftlig verbaltext, saknas förklaringar till varför ett vidare textbegrepp inte beaktas. Det är anmärkningsvärt att ett omfattande forskningsfält - som visar hur text och läsning vidgas i takt med samhällsutvecklingen - utelämnas utan motivering. När uttrycksformer som samspelet mellan bild och text, eller digitala texters särdrag, inte nämns, riskerar undervisningen att bli snäv, vilket kan hämma elevers utveckling av en mångsidig och relevant läsförmåga. Förvaltningen vill också påtala att förslaget om tidig läs- och skrivinläring har en tydlig slagsida åt den strukturerade ljudningsmetoden. Detta riskerar att förenkla den komplexa och mångfacetterade läsutvecklingen och marginalisera andra forskningsbaserade perspektiv. Även om texten betonar vikten av balans och differentiering, - försvinner detta något i helheten. Phonics kan exempelvis vara en metod även för elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF), men behöver då kombineras med andra strategier för att möta individuella behov. Visuella och multisensoriska hjälpmedel samt uppgifter i små steg kan underlätta förståelsen och minska den kognitiva belastningen.

Som utredarna lyfter så ligger tyngdpunkten på tidig läs- och skrivinlärning eftersom det finns mest evidens här. Men även den fortsatta läsutvecklingen - från åk 3 och uppåt - måste prioriteras. Det finns etablerad forskning som hur man exempelvis kan bygga uthållig förståelse, tolkning och analys av alltmer komplexa texter.

När det gäller litteraturens roll i svenskämnet är förslaget i huvudsak positivt. Det är dock avgörande att ämnet fortsatt hålls samman av språk och litteratur som ömsesidigt förstärkande delar. Kursplanen bör tydligt betona vikten av att elever får läsa hela verk – romaner, noveller och poesi. Idag begränsas undervisningen ofta till utdrag och kortare fragment, vilket riskerar att urholka läsupplevelsen och förståelsen för sammanhang och litterär struktur. Kursplanen bör också tydliggöra att eleverna ska ges daglig tid för egen läsning av längre sammanhängande texter. Högläsning är en viktig metod, men den får inte dominera undervisningen i högre årskurser på bekostnad av självständig läsning och utveckling.

Som tidigare påpekats ser grundskoleförvaltningen en brist i kursplaneförslaget, och utredningens avsnitt om läsning: digital läsning nämns inte. Ska nationella prov dessutom genomföras digitalt behöver elever också få tillräcklig träning i att läsa och skriva på skärm. Annars blir bedömningssituationen inte rättvis. Förslaget om att vara restriktiv med digitala verktyg i de tidiga åren i grundskolan blir därmed motsägelsefullt.

Grundskoleförvaltningen välkomnar förändringar av kartläggningsmaterial och bedömningsstöd inom Läsa-skriva-räkna-garantin. Garantin är både tids- och personalkrävande, särskilt i de inledande faserna, vilket påverkat skolors kapacitet att genomföra träffsäkra förändringar i stödinsatser och undervisning - alltså de senare faserna. För att identifiera elever i behov av stöd krävs att materialen anger hur genomförandet kan anpassas för elever som ännu inte kommit så långt i sin språkutveckling. Det bör också framgå att analys, särskild bedömning och stödinsatser måste utgå från kunskap om andraspråksutveckling. Förvaltningen ställer sig positiv till en tydligare koppling mellan kartläggningsmaterial, bedömningsstöd och kursplaner.

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget i sin helhet med tillhörande kritiska kommentarer enligt ovan.

8.2 Förslag om ändrade skrivningar om digitalisering i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Initialt vill grundskoleförvaltningen påtala betydelsen av det specialpedagogiska perspektivet när det gäller digitalisering. För elever med intellektuell funktionsnedsättning (men även för andra elevgrupper) utgör digitala verktyg ofta en viktig förutsättning för att kunna kommunicera, ta del av undervisningen och utvecklas i sitt lärande. Därför anser förvaltningen att det är viktigt att tydligt särskilja mellan digitalisering som undervisningsinnehåll och digitala verktyg som en grundläggande tillgång för tillgänglig utbildning.

Förvaltningen ser det som problematiskt att digitaliseringsperspektivet föreslås få mindre utrymme i läroplanen framöver. Det är viktigt att detta perspektiv finns med för att motverka att skolan blir en instans som inte följer med i övrig samhällsutveckling. Förvaltningen vill även lyfta behovet av att fortsatt integrera digitala verktyg i undervisningen på ett medvetet, professionellt och ändamålsenligt sätt. Förslaget i sin nuvarande form riskerar att ensidigt betona risker och därmed förbise flera viktiga värden med digitalisering i skolan. I utredningen skrivs att det ska tydliggöras att digitala verktyg ska

användas som medel och inte som mål i sig. Här vill förvaltningen betona att användningen i undervisningen aldrig har handlat om att vara ett mål i sig.

Sammantaget visar utredningen på en förenklad och i vissa delar föråldrad förståelse av digitaliseringens roll i skolan. Att fokusera på vetenskapligt stöd är i grunden positivt, men det måste ske med förståelse för den snabba tekniska och samhälleliga utvecklingen, och utan att hämma skolans möjligheter att utbilda framtida medborgare. Beprövad erfarenhet i kombination med relevant forskning bör därför lyftas fram som särskilt angelägen när det gäller skolans digitalisering.

Utredningen föreslår att digitala inslag i undervisningen ska användas med ”försiktighet” och ”restriktivitet”, särskilt i lågstadiet. Grundskoleförvaltningen anser att det finns en risk att använda ett sådant problematiskt narrativ. Dessa begrepp riskerar att skapa en bild av att digitala verktyg per definition är något farligt eller skadligt och att eleverna framställs som offer snarare än utrustade med de förmågor som krävs för att skapa delaktighet och agens. Tekniken är ett verktyg bland andra. Det är användningskontexten – innehåll, syfte och pedagogisk intention – som avgör värdet. En bidragande orsak till den osäkerhet som finns är att tidigare skrivningar om digital kompetens har varit vaga och svårtolkade, vilket sannolikt bidragit till att skolor tolkat målen olika. En mer strukturerad och begriplig användning av begrepp som teknik, kritiskt tänkande och digitala verktyg kan underlätta både för rektorer och lärare.

Grundskoleförvaltningen ser även en risk med förslaget om en restriktiv användning av digitala verktyg i undervisningen i lågstadiet. Om förslaget genomförs kan små barns vardag på nätet bli mer riskfylld när de står utan verktyg för att hantera denna verklighet. Om de digitala färdigheterna skjuts upp för länge kan svenska elever dessutom hamna efter jämfört med övriga nordiska länder. I Estland, som ligger långt fram inom skolans digitalisering, har det inte varit en fråga om restriktivitet utan snarare att digitala verktyg ska användas som ett komplement för att träna färdigheter som digital kompetens och kreativitet – och som en katalysator för annan kunskapsutveckling.

Därtill anser förvaltningen att “analog miljöer” behöver förtydligas så att skolor inte misstolkar detta som ett “digitalt förbud” snarare än som en selektiv och vetenskapligt baserad användning. En annan viktig aspekt är att om digitaliseringen ska kopplas tydligare till ämneskunskaper måste lärare ges möjlighet att utveckla ämnesintegrerad digital kompetens. Skolverkets stödmaterial och skrivningar, såväl som lärarutbildningar och fortbildningar, kommer med detta behöva moderniseras kraftigt. I ljuset av detta är det dessutom djupt problematiskt att digital läsning inte ges ett eget utrymme i det nya förslaget till läroplan för grundskolan (SOU 2025:19). I stället inordnas det i en övergripande digital kompetens tillsammans med exempelvis förståelse för digitaliseringens påverkan av samhället, källkritik och skapande. Att reducera digital läsförmåga till en del av allmän digital kompetens riskerar att osynliggöra det specifika och viktiga arbete som krävs för att eleverna faktiskt ska förstå och hantera texter i digitala miljöer.

Grundskoleförvaltningen avstyrker förslaget som handlar om att försiktighet och restriktivitet ska gälla i förhållande till digitala inslag i undervisningen.

9.2 Förslag och bedömningar om ändringar när det gäller totalförsvar och Nato i läroplanerna för grundskolan och specialskolan

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget.

10.1 Ikraftträdande av nya läroplaner

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget och vill betona betydelsen av att i eventuellt kommande ikraftträdande av en ny läroplan behöver en sådan reform synkroniseras med andra reformer inom skolan.

10.2 Implementering, uppföljning och utvärdering av nya läroplaner

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget och vill påtala betydelsen av att staten tar ett stort ansvar för de implementeringsinsatser som kommer att krävas. Att på längre sikt utvärdera resultaten och effekterna av de nya läroplanerna för grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan är också ett centralt ansvar för staten.

10.4.1 Ett nytt samlat uppföljnings- och utvärderingssystem för skolväsendet bör utredas

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad tillstyrker förslaget.

Grundskolenämnden i Göteborgs Stad